

„מטרת מחקרו של ד"ר דולרד היתה לספק ידיעות אשר תהיינה לעזר לצבאנו\* ומטרה זאת הושגה ללא ספק. בסופו של „הפחד בקרב“ הוא דן בשאלה, אם רוב הידיעות על אודות חזיונות הפחד, אשר רכש אצל שלוש מאות חברי הבריגדה על שם אברהם לינקולן, כוחן יפה לגבי החיילים האמריקאים הלוחמים עכשיו. ההבדלים העיקריים שיש בהם לשנות משהו בתיאור העובדות הכא וההם, הם — שהבריגדה על שם לינקולן היתה מורכבת מסתגדים בלבד, אשר היו חוזרים מלכתחילה הרגשה חזקה של מלחמה למען הרעיון, הם באו בעיקר מכרכים גדולים ונלחמו בחוד צבא נחות מבחינה טכנית, שסבל תבוסות רבות. ואילו הסיבות לזה שהידיעות האלה חוקפן יפה גם כאן — וסיבות אלה נראות כבעלות משקל עדיף — הן, שהפחד הוא רגש אנושי כללי ושדרכי המלחמה החדשה דומות בכל מקום; וכן, שהיילים אמריקאיים אלה, מותיקי מלחמת-ספרד, נתנו בדרך כלל עדות המתקבלת על הדעת על צורת הפחד שנתקלו בה, ועל אמצעים שהיו להם לעזר, וכי לשבעים וארבעה אחוז מתוך הנחקרים היה להם חסיון של ששה חודשים לפחות בחזית, ושחמישים ושמונה אחוז מהם נפצעו פעם אחת לפחות.

פרופ' ה. ס. קומנר

## כי מחובתם לדעת למה ומדוע\*\*

כל אדם מכיר את האידיאל של הצבא הבריטי במאה התשע-עשרה, הלא הוא: חובתם לא לשאול למה, מדוע, חובתם לציית ולמות.

לורד טניסון לא היה מומחה צבאי, ויתכן כי הדרמה של פֶּלְקֶלְכָה\*\*\* היא אשר עוררה בו רוח-מליצה על דרך ההפלגה. אף על פי כן לא היתה זאת מליצה תלושה מהמציאות. כי במשך כל המאה התשע-עשרה שרר המושכל הראשון (לא רק בבריטניה, אלא גם מחוצה לה) כי החייל אין עניינו לחשוב, תפקידו לציית לפקודות. אף במלחמת ימינו הראה הטומן הבריטי, על חופי דונקירק, במעברות הרי יוון או בחולותיה של לוב, כי גם הוא יכול „לציית ולמות“. אולם האידיאל אשר טניסון ייחס לנבואי הבריגדה-ההקלה, פינה את מקומו לאידיאל הנאצל יותר של „צדי-הברזל\*\*\*\* של קרומגל כי „דע החייל בעד מה הוא נלחם, ואת אשר ידע — יאהב“.

\* צבא ארה"ב. — המער.

\*\* גתרסס ב-„New York Times“, 27. 2. 1944.

\*\*\* הסתערות מטורסמת של בריגדת-פרשים בריטית לתוך „עמק-המות“ שבין עמדות הארטילריה הרוסית, במערכת בלקנה, במלחמת-קרים 1854. בעקבותיה כתב אלפרד טניסון, „פואט-לאבראט“ של בריטניה, את הבלדה הנודעת שלו, „התקפת הבריגדה הקלה“ (Charge of the Light Brigade). הפותחת בשורות המשמשות כאמרת-מבוא למאמר זה. — המער.

\*\*\*\* „צדי-הברזל“ (Ironsides) — כינוי לחיל-הפרשים הנודע של „הצבא החדש“ אשר יצר קרומגל. — המער.

איראל זה מתאים במיוחד למלחמה זו. כי הפעם, כאופן הרבה יותר ברור מרוב המלחמות, אין זו מלחמת אנשים וכלי-יוזן בלבד, אלא מלחמת רעיונות. יותר משהיא מלחמה למטרות-שבח-תומר הריהי מלחמה למטרות-שב-רעיון, ולא זו בלבד: המלחמה הנוכחית היא כל-יכולת - במובנה העמוק של המלה, ולא במובנה השטחי המקובל בארצנו - היינו, מלחמה הנורמת לשנויים יסודיים, חברתיים וכלכליים, של כל אומה ולשון, ובבריטניה - לא פחות מאשר בכל אומה אחרת. אופי המוסדות החברתיים והכלכליים של הדורות הבאים תלוי לא רק בתוצאות המלחמה, אלא גם באופן-הנהגתה. המלחמה תשמש כנורם מדרגון בהתפתחותם של כל יסודות חיינו האזרחיים; המלחמה יוצרת בעיות ככל שהיא פותרת אותן. וכדי לחסל אותה - יידרשו הכשרון והתכונה של כל אדם בחברה.

שיקולים אלה הובנו כראוי בבריטניה, ושם הניעו במקדם לידי ההכרה, כי החייל שאינו שואל „למה ומדוע“ ספק אם יהיה חייל מצויין - או אורת מצויין בעולם שלאחר המלחמה. אבל, נשאלת השאלה, כיצד להכשירו ביתר הצלחה לאחריות-של-אורת המחכה לו? כיצד ללמדו „לדעת בעד מה הוא נלחם, ושיאהוב את אשר ידעי“ כל-ארגונו של הצבא נראה, לכאורה, כמונע מחשבות כנון-דא: החובה להתרכז בתפקיד הישיר שיש לבצעו, ההדגשה על המשמעת, הסימום המקשה של השיגרה הצבאית, אי-האחידות ורבי-הנוניות שבהרכבו, האפשרויות המצומצמות לסידורים מתאימים, הבידוד.

אכן, כבר היה בנמצא איוה מוסד להשכלה בצבא, שתחילתו עוד מימי המלחמות הנפוליאוניות, והתקן מחדש בשנת 1920 ושוב הוקם בשנת 1939\* ; אולם, כולם היו מודים כי המוסד היה פגום ובלתי-מספק. ההשתתפות בפעולותיו לא היתה חובה, ההדגשה היתה על לימוד מלאכות-יד ועל נושאים שבהשכלה כללית, ופחות מהם - על הכרת המאורעות השוטפים. הפעולות נקבעו בומני החפשי של החייל. רק חלק קטן מאנשי הכוחות המזוינים נוקקו לאפשרויות אלה, שנפתחו לפניהם. וברור, שתכנית זו לא הקנתה להם ולא כלום בהכנת אופי המלחמה ובעיותיה, וכן לא הכשירה את החיילים-האזרחים לקראת הבעיות החברתיות והמדיניות העולולות לעמוד בפניהם לאחר שיחרורם מהצבא. מה אפשר היה להמציא, איפוא, כדי למלא תעורה זו?

התשובה היתה „הלשכה“ (הלשכה הצבאית לעניינים שוטפים\*\*), נסיון חינוכי רבי-מעוף, מהמוצלחים ביותר שבזמננו, ויכולים אנו להוסיף: אחד הנסיונות הצבאיים הנועזים והמוצלחים ביותר שנעשו במלחמה זאת. הנחת-היסוד של „הלשכה“ היא, כי החייל היודע לשם מה הוא נלחם, היודע משהו אודות בני בריתו ומשהו אודות אויבו, יהיה חייל טוב מזה החסר את הידיעות הניל; ועוד הנחה, שהצבא צריך להשגיח, כי אמנם ירכשו חייליו את הידיעות הניל.

\* מן הראוי להעיר, כי ב-1939 הופסקה פעולת „קורסוס ההשכלה הצבאי“ לכל תקופת המלחמה. ורק הצורך הלוץ שהורגש אחי-כ הביא לידי חידוש פעולתו ב-41-1940 ולהקמת ענשיל חדשים המתוארים במאמר. - המער.

\*\* Army Bureau for Current Affairs

חשיבות המנגנון להנהלת הידיעות - כחשיבות העקרון עצמו. מתוך זמן האימונים הוקצבה שעה אחת בשבוע לשם שיחות על ה"ענינים השוטפים"\*. הנוכחות חובה, כחלק מחובות השירות הצבאי. הנהלת השיחות הוטלה על הקצין המפקד, על-פירוב קצין נמוך\*\*, ומטרת הפגישות היתה לערוך שיחות-כירורגים, לא הרצאות, בהשתתפות כולם ובלי כל הנבלות התלויות בדרגה או בכיוון.

האם תכנית כזאת עלולה להצליח או שהאנשים יראוה רק כשירות נוסף? היוכל הצבא לנהל, ללא הסתכנות, שיחות על נושאים השנויים במחלוקת, כגון נושאים צבאיים, מדיניים, כלכליים ומוסריים? היוכלו הקצינים הנמוכים, אשר לא אומנו לתפקידים כאלה, לקיים את המשמעת ולשמור על כבוד-מערם בהמצאם במצב העלול להכביד עליהם, בתור יושבי-ראש ומנצחים על אספות פומביות? התסכול המשמעת הצבאית מן הניכוח, בנוסח שאלות-ותשובות, בין החיילים וקציניהם? והממשלה, העומדת עדיין בתוקף על עליונות הרשות האזרחית על הרשות הצבאית, האם תוכל להסתכן ולהרשות ויכוחים בצבא על נושאים מדיניים, העלולים להביא לירי התנכשות נקודת-ראות, צבאית מיוחדת?

אולם הענין הצלית כבמשה-קסמים. תחילה לא היה קל. מפקדי היחידות לא תמיד נתפנו ברצון למלאכה זו של "מורי בינים"; לעתים קרובות אנשי הצבא עצמם באו כמבוכה והתבלבלו, לפעמים התבישו ונעשו שתקנים, ולעתים נהיו אף וזכחנים מדי. קרה כאן, כבכל נסיון, שנוצרו מצבים של נישוש, ואף של אנדרלמוסיה. ברם, כעבור זמן קצר תפס הצבא את הענין, יושרו ההדורים, והפעולה נכנסה למסלולה. חלק מהתהילה על כך מגיע למנהל ה"לשכה" זו. א. וויליאמס, איש הידיעה הרבה, תרבות עליונה, בעל-נסיון בהשכלה לבוגרים, רבי-פעלים בהגשמת תכניות להשכלה-לעם מתוך לכתלי בית-הספר ובלימודים בשירות-אלחוט - היתה לו יכולת בכל הסוג הזה של פעולות-השכלה, יכולת הגובלת באוניות. מוסדות ההשכלה בצבא שיתפו עצמם בפעולה באופן נהדר. במהירות מפחיעה יצרו דפוסים הן למנגנון והן לדרגת-הפעולה, אשר מלאכה זאת היתה זקוקה להם. אחת לשבוע הוצא עלון של "הלשכה", כולל הסברות למפקדי-היחידות, לסירוגין - פעם על ה"ענינים השוטפים" ופעם בעניני המלחמה; העלון הקיף את המלחמה לכל שלביה על פני כל כדור הארץ, ואת המאמץ הכלי-כולל, כגון: "לובי", "תיכון-בנין-ערים", "צרפת", "כמתון חברתי", "שכלו ורוחו של החייל הנרמני", "השוק השחור", "הסדר החדש של יפן", "כריאות הציבור", "האמריקאים", "חינוך והשכלה" - וכן כל מה שצריך במלחמה וכל החשוב מבחינת השיקום לאחר המלחמה.

כעבור זמן מה נוצר גם סעד נוסף לעריכת השיחות. כל שבועים היה הצבא מוציא-לאור מפה - לפי דוגמה המפות של "קורס-ההתמצאות" שבצבא ארה"ב - מלווה ביאורים מתאימים. כן הוצגו על לוח הידיעות, תצלומים מתאימים לשם ליווי

\* ענינים שוטפים - פירושו, כאן, עניני המדיניות והמלחמה. - המער.

\*\* באשר השיחות נערכות, כרגיל, ביחידות-משנה קטנות: מחלקות, או לכל היותר

הידיעות והדגמתן. כמה מאנשי הצבא (מהם עתונאים לפי מקצועם) כיהנו בחפקיד של עורכים לעתוני-יחידות. וגם ניוון-הפעולות היה תופעה שכיחה באסיפות מטעם הלשכה. היו מומינים לפעמים מרצים מהחוג, ויכול היה המרצה להיות גם אמריקאי-אורח; לפעמים הוצגו סרטים, שעניינם אחד הנושאים העומדים על הפרק; ולעתים סינו שיחות-היברורים את מקומן לתכנית מוסיקלית, לויכוח פומבי, או לפגישה של טרסט המוחות\*, מוסד הרומה' להרי לכם אינפורמציה, בבקשה! \*\* שלנו.

נברה תשומת הלב שהעניק הצבא להכשרתם של מנהלי-השיחות. אלה היו צריכים לרכוש ידיעה הנוגה בנושא, אך גם לא להרבות בהריפות-המות. הלשכה לא התייחסה בעין יפה להרצאה רצופת-הברקות, וגם לא להרצאה חדיגנית ומשמימה של העובדות שהובאו בעלוני הלשכה. המנצה האידיאלי על שיחות היה זה, אשר רכש לעצמו בכור ואמון מאנשיו, ידע כיצד לפתוח בשיחה, כיצד לא לתת לבורור שידעך ומתי ואיך לסיימו. עליו לדעת כיצד לשפל – מבלי לשנות מכושר הנהלת-השיחה – בבחור כבד-לשון מה-מירלנדס\*\*\* ובקומוניסט חובב-הדיבור מלונדון. ולא עליו המלאכה להשיב על כל השאלות, אלא שמחובתו לדעת מהן השאלות הנכונות. ומעל לכל, עליו לדעת כיצד לעורר התענינות, ולשמור על רציפותה, בין אנשי קבוצתו, ולשכנעם, כי נושא השיחה נוגע להם.

בקולני הרך, על צוק סלע המשקיף על האוקיינוס האטלנטי, נוכד בתי-כפר להכשרת מריכוזי-השיחות, וכאן, בהשגחתו של קולונל נאי ציפמן, צררה הלשכה את הקורס האוניברסיטאי בן שלוש השנים לתמצית בת חמשה ימים. כאן מלמדים את מפקדי היחידות הצעירים, כיצד להעלות את המכסימום מאנשיהם; כאן המוכשרים שבין המומחים ככל מקצוע מציינים את פרקמטיהם, ומגלים סוד אמצעיהם להנחלתה, ובמקומות אחרים ככל רחבי בריטניה, עפיד באוניברסיטאות, עורכים בסופי-שבוע קורסים לחידושי-הידיעות, אשר משרתם לעזור למפקדי-יחידות צעירים שלא יפגרו אחרי התפתחות המאורעות.

הבה ונחזה בהתכנסות טיפוסית מטעם הלשכה, שעת התה הגיעה, והיחידה על נכריה ונשיה התאספה יחד בחדר המזנון, מפת היס-התיכון וחופיו פרושה על לוח, שהותקן במקום; מסכת-תצלומים ממסעות-סיציליה ואיטליה הועלתה על הקיר בעזרת נעצים; בה בשעה מונחים על השולחן עלונים של הלשכה, כמה ספרי פננונין ולוח של קטעי חדשות שננורו מתוך העתונות.

ננמרה שתי-התה, הוסרו הכלים מהשולחן, לאנשים ניתנה השהות להדליק מקטרותיהם, ולוימנט צעיר פותח בשיחה. נושא היום – איטליה, הוא סוקר בקצרה את השתתפות האיטלקים במלחמה ואת מהלך מסעותיה-המלחמה בצפון-אפריקה ובאיטליה. מדוע איטליה, אשר היחה בתיבריתנו במלחמה הקודמת. התיצבה הפעם

\* "Brains Trust" – אסיפות מתוחות שבראשן יושבים 4-6 אנשים, בעלי-מוחין, העונים איש-איש במקצו וחו-גביאותו על שאלות המוגשות ע"י הקהל. – המער.  
\*\* "Information, Please" – מוסד מעין הנ"ל, בארצות הברית. – המער.  
\*\*\* Midlands – מחוזות-המרכז שבאנגליה; בראש וראשונה לנקשיר (מנצ'סטר, לינרפול).

לצדו של היטלר? ולמה עברה לבסוף לצדנו, ומה יהיה עתידן של מושבות איטליה באפריקה הצפונית? ומהו מעמדה העתיד של בריטניה כאחת המעצמות הים-תיכוניות?

הטוראי גינקנס קם לדבר: אין לסמוך על איטליה, אומר הוא. על הכרישים לקחת לעצמם את כל המושבות באפריקה ואולי גם את סיציליה, ולעשות את הים התיכון אגם כריטי. בזה הדרך תהינה ניברלטר, סואץ, והודו בטוחות. קורפורל פטר מתנגד. הוא כבר שבע אימפריאליות; על בריטניה להיפטר מהקיסרות שלה. יש חשש שהשיחה תעבור לשביל צר, לנושא האימפריאליות, אבל הלוינטנט מחזירנו לדרך הראשית: על האימפריאליות נשוחח בפעם אחרת.

הטוראי קלרק אומר שהדבר הנכון שיש לעשותו, הוא לתת לאיטליה ממשלה דמוקרטית ולהעבירה לצדה של בריטניה; ואז לא יהיה צורך למלא תפקיד של שוטרים בים התיכון.

בדרגה זו מתחיל הויכוח להיות חריף ועוקצני. הטוראים בראון וטורנר נכנסים בוויכוח ער על קריהתנהגות האנגליה-אמריקאי כלפי משטרו של ברוליו. הטוראית וואלאס מהרא. ט. ס., טוענת כי כל זה אינו אלא חלק מן הקו הכללי לפיים את וישי ואת פראנקו, ויש להפסיק בפיוסים. סוף השעה הניע, והאנשים מתפורים למגוריהם, ושם עוד נמשך הויכוח. לא הניעו לכלל מסקנות אבל לכל משתתף בשיחה הוברר משהו, והוא מבין לדעת אחרים יותר משהיה מקודם.

בשבוע שלאחר כך משוחחת אותה הקבוצה על איזה ענין שהוא נוגע בכלם בניעה קרובה יותר; ויהא זה תיכון-בניין-ערים. הפעם על הלוח תכנית "לונדון החדשה", אחת מאלה אשר הוצעו ע"י מועצת "מחוז-לונדון".\* על הקיר - תמונות של הערים המופצצות, משכנות העוני, וערי ננים.

הענין רב, הויכוח מלא עוקץ. הכל מסכימים, כי הגרמני נתן לבריטניה הזדמנות מצוינת לבנות את עריה מחדש. אבל כיצד חבנינה? כיצד לממן את חבנינה? האם יגורו אנשי בריטניה בבתי רירות, או בבתי-משפחה נפרדים; האם תרכזו התעשייה, או תפוזר; האם המדינה או היוזמה הפרטית יעסקו במלאכת השיקום?

ואי-אפשר כאן שלא תהא בקורת על הממשלה, כשל האדישות שתולים בה; אי-אפשר בלי התקפה על הקפיטליזם, המקיים מחירי קרקע נבזיים. מישהו ישען בוודאי לטובת קדושת הבניינים שהפכו מזכרת וסימן למקום הכנסיות ובתי-הספר בעלי ערך היסטורי; מישהו יכול לתזור על טענת-הויכוח הישנה, בדבר מס-אחיד\*\*, ושוב הפעם לא תוביל השיחה לשום מסקנה מסוכמת, אבל לכל אחד תהיה ההזדמנות להתפרק מדברים שתבעו מבע, כל אחד נתווסף לו משהו ע"י שמיעת נקודות השקפה שונות, וכל אחד יהיה מוכן טוב יותר להבין לבעיות הבניה-מחדש של הערים אשר תקומנה לאחר המלחמה.

\* עירית לונדון. - המער.

\*\* מאוצר מחשבתו של הנרי ג'ורג', המתקן החברתי שלפני כחצי-מאה שנים. - המער.

ואין בכך הברל, מה יהיה נושא השיחה ובאיזה תחבולת-הבהרה ינקטו אותה. פעם - התוצאה תהיה תמיד. אירורזי כללי של השקפות וחיווק רגש הכבוד-העצמי והכרת-היעור של הפרט.

נמנית על „חבר המוחות“ של ה„לשכה“ ואני נוכר באותה החרגנות שנתעוררה, כשנשאלה על אחריותן של בריטניה וארצות-הברית כלפי פולין. אנו ענינו על השאלה במלים ספורות כדי להניע את נלגל הויכוח, והחילום המשיכו בויכוח (הוקצבו 10 דקות לאיש) על זכויות המיעוטים. על תפקידה של רוסיה באירופה שלאחר המלחמה, על נורמי הבעיה הפולנית ועל עניינים שוטפים אחרים. עוד לפני דור אחד אי אפשר היה אפילו להעלות על הדעת ויכוח מעין זה על עניינים פוליטיים, צבאיים, לאומיים ובינלאומיים בשורות הצבא. זה סימן טוב לעתיד, אם ויכוח זה הוא לא רק אפשרי אלא גם חביב על הקצינים והחילום.

והי דרך עבודתה של ה„לשכה“ הכפל עבודה זו פי רבה, חוזר על כך שבוע-שבוע במשך שנים אחדות, וחבין, מדוע חושב מנהל ה„לשכה“ את הנסיון הזה כנסיון החשוב בתולדות החינוך למבוגרים. לכל מקום שהצבא הבריטי צועד, הולכת עמו ה„לשכה“, בחזית המלחמה ככאנגליה עצמה. מוסד זה התפשט בין הקנדים, האוסטרלים, הניו-זילנדים, ועתה נאחו ברעיון זה גם הצבא האמריקאי. ונוצרה תכנית דומה להשכלת החילום האמריקאים הנמצאים בבריטניה.

הכל מודים שה„לשכה“ יצרה חייל ער יותר, נבון יותר ואף מרוצה יותר מחייו. אך חשיבותו של המוסד אינה מצטמצמת בכך. החילום שיצאו מהמלחמה הזאת יהיו מוכנים לעמוד בפני הבעיות המצטברות והולכות של השיקום הרבה יותר משהיו מוכנים אבותיהם לפני דור אחד. חיילי דורנו קיימו מנע אמיץ עם העניינים השוטפים; הם למדו לשוחח בצוותא על בעיות שונות, ולהעריך את נקודת-המבט של חברים; ניתן להם עידוד, שישמרו על דרך מחשבתם הם, ועל יושרם הרוחני עם עצמם. הם נילו, כי לנינות ממש של, אורחים פעילים בכירור אותן הבעיות החברתיות והכלכליות של התקופה שלאחר-המלחמה, אשר עוד תהיה להם, לחיילים, ההזדמנות לתת את חלקם הם לפתרון הסופי. כמורכב נילו, כי חינוך והשכלה אין משמעותם דווקא להתאבק בחררי-בספרי-לימוד, ומבחינה פסיכולוגית מוכנים הם לקראת פעולה להנחלת השכלה כממדים אשר לא היה כמותם. כאן - וכן בשדות-פעולה אחרים רבים - צעדה בריטניה צעדים רביירושם לקראת ההבנה, ואולי גם לקראת הפתרון של הבעיות אשר תמיצבנה לפניה כבוא השעה ויועלו האורות מחדש.

מה שהרוחנו במלחמה הוא, במלה אחת, מה שהיינו ספסידים בלענייה.

ויליאם פייט